

Sa Sedme izbožne konfederencije Organizacije SKJ u JNA

Pukovnik

mr RADOVAN RADINOVIC

Najjači smo kada smo stabilni i jedinstveni

U nekoliko mjeseci koji su prethodili održavanju Dvanaestog kongresa SKJ, komunisti su se okupljali širom zemlje da u okviru svojih užih i širih organizacija kritički osvijetle prijedeni četvorogodišnji međukongresni period, kako bi na tom putu otkrili glavne prepreke koje Savez komunista, kao revolucionarni pokret, i samoupravno društvo u cjelini onemogućavaju da još brže idu naprijed i kako bi dobili još snažnije poticaje za nove zadatke. U tradiciji komunističkog pokreta je *upitan odnos* prema cjelokupnoj društvenoj praksi, a prevashodno prema vlastitom djelovanju, kako ne bi ostao zarobljen u samozadovoljstvu. Komunisti, kao avangarda, moraju biti stalno okrenuti budućnosti i u njoj tražiti, otkrivati i nalaziti nove prostore za vlastito djelovanje i nove sadržaje za sopstvene akcije, uočavajući i dajući blagovremene i prave odgovore na bitna pitanja i izazove vremena.

Na bitnim, aktuelnim i istorijskim zahtjevima vremena avangarda izgrađuje svoju akcionu i programsku orijentaciju, teoriju i praksu revolucionarnog djelovanja, ostvarujući njihovo dijalektičko jedinstvo. U stalnom sučeljavanju teorije i prakse revolucionarna teorija, kao osmišljavanje, uopštavanje i usmjeravanje prakse, doživljava izmjene i dopune kao što i sama praksa, mada po Lenjinu, vrhovni kriterij istine — pod uticajem teorije (i ideologije) — i sebe mijenja i preusmjerava. Lenjinovoj misli da »bez revolucionarne teorije nema ni revolucionarne prakse« treba dodati da bez revolucionarne prakse nema ni revolucionarne teorije. Ovaj lenjinski princip predstavlja bitno metodičko i metodološko načelo: ne može se imati pogled u budućnost bez kritičkog ocjenjivanja prijednog puta i analize vlastite prakse.

Komunisti su u svim sredinama, imajući to u vidu, prevashodno isticali i analizirali vlastite nedostatke, tražeći mogućnosti za njihovo otklanjanje. Pri tome su, često, zbog brojne slabosti nedovoljno isticali još brojniji uspjesi, pa se događalo da se stanje slika u odveć tamnim tonovima, iako se komunisti u proteklom četvoro-godišnjem radu imaju čime i pohvaliti. No, u tradiciji komunističkog pokreta je da se osvojeno ne preuveličava, jer je to obaveza, a da se na neosvojeno juriša svim snagama, pa i onda kada uspjeh pretpostavlja velike teškoće i rizike.

U okviru kritičkih razmatranja pređenog puta i ukazivanja na pravce daljnjeg revolucionarnog djelovanja, i komunisti u JNA su se snažno oglasili preko svojih izbornih skupova i aktivno uključili u najneposrednije pripreme Dvanaestog kongresa SKJ. Sve kritičke osvrte, kao i obilje sugestija i predloga sa različitih armijskih nivoa, sublimirala je Sedma izborna konferencija Organizacije SKJ u JNA. To je bilo moguće iz više razloga: prvo — u radu Konferencije su učestvovali komunisti iz čitave JNA, uključujući i one sa najodgovornijih vojnih i partijskih funkcija, ugrađujući najvrednije inicijative brojnih armijskih sredina; drugo — u njenoj pripremi je učestvovao veliki broj najizraslijih komunista iz raznih sredina, pa su u dokumenta i stavove Konferencije, u skladu sa najdemokratskijom procedurom, ušla mišljenja koja su reprezentativna za Organizaciju SK u JNA kao cjelinu; treće — Organizacija SK u JNA je integralni dio SKJ, pa kao dio cjeline nosi njena obilježja i u svoja opredjeljenja unosi sve što ima opštu i trajnu vrednost za SKJ.

Rad Konferencije je bio plodan i obuhvatan, a njene poruke brojne i značajne. Izdvojićemo samo nekoliko pitanja, za koja smatramo da će se duže nalaziti u centru interesovanja i djelovanja SKJ u cjelini, pa i komunista u JNA.

1. Dosljedno Titovim putem

Imajući u vidu značaj revolucionarnog djela i istorijske uloge ličnosti Josipa Broza Tita, najviši partijski skup komunista u JNA, dio svoga rada, dokumenata i diskusija posvetio je vodi naše revolucije, upućujući svim komunistima i najširoj javnosti nedvosmislene poruke zasnovane na marksističkim ocjenama bogatstva, osobnosti, trajnih vrijednosti i inspirativnosti Titovog nasljeđa obraćajući se komunistima u JNA i komunistima Jugoslavije, pozivom na Tita i njegovo djelo, Sedma izborna konferencija je imala ove namjere:

Da bi izričito naglasili svoje opredjeljenje za kontinuitet revolucije. U stranim izvorima na stranicama dijela naše publicistike i u javnosti uopšte, bilo je spekulacija oko toga da li će partijski kongresi, a osobito Dvanaesti kongres SKJ, biti kongresi kontinuiteta ili kongresi korjenitijih zaokreta u temeljnim titovskim opredjeljenjima. U Savezu komunista, međutim, u tom pogledu ni jednog trenutka nije bilo nedoumica. Pouzdano se znalo da nema, niti će biti, odstupanja od davno proklamovanih opredjeljenja strategije revolucije: samostalni put u socijalizam na osnovama samoupravljanja i delegatskog sistema, nesvrstanost i spoljnopolićka doktrina aktivne i miroljubive koegzistencije, ravnopravnost i bratsko zajedništvo i jedinstvo svih naroda i narodnosti naše zemlje, opštenarodna odbrana i društvena samozaštita utemeljena na marksistićkoj ideji o naoružanom narodu. Budući da je Tito tvorac i inspirator svih naših osnovnih opredjeljenja, pozivanje na njega i njegovo djelo nesumnjivo svjedoći i o našem odlučnom opredjeljenju za kontinuitet. To izričito izjašnjavanje za kontinuitet ne znaći i zanemarivanje evidentnih sopstvenih grešaka i propusta učinjenih u proteklom periodu, koji su, pored ostalog, rezultirali mnogim zastojima. Naprotiv, pozivanje na Tita u materijalima konferencije, u diskusijama i, u okviru toga, istupanja najviših vojnih rukovodilaca imaju znaćenje titovskog poziva da se »prede sa rijeći na djela« i da se na najširem društvenom planu Titovo revolucionarno djelo dalje obogaćuje novim dostignućima.

Da bi izrazila spremnost i odlučnost komunista za očuvanje i obogaćivanje tekovina revolucije. Obraćanje Titu na Konferenciji imalo je simbolićno znaćenje *zavjeta Titu* — lićnosti koja cjelovito personificira našu epohu, našu noviju istoriju, našu revoluciju i naš ukupni društveni razvoj. Pravi smisao i znaćaj tog zavjeta mogućno je sagledati u kontekstu bitaka organizovanih socijalistićkih snaga, sa Savezom komunista na ćelu, protiv ućestalih pokušaja spoljnih i unutrašnjih neprijatelja da ostvare destabilizaciju Jugoslavije, što se ogleda u sistematskom omalovažavanju naših dostignuća, napadima na tekovine revolucije i bratstvo i jedinstvo naših naroda i narodnosti, razlićitom vrednovanju nacionalnih doprinosa našoj ukupnoj istoriji, negiranju uloge samoupravljanja i njegovom okrivljavanju za nastale teškoće, zatvaranju u republićke, regionalne, nacionalne i druge granice i pokušaju federalizacije SKJ. U tome je neprijatelj išao sve do otvorenih pokušaja kontrarevolucionarnih prevrata. Komunisti u JNA su se bez ustupaka i kompromisa, zavjetujući se Titu, zavjetovali revoluciji i njenim tekovinama, onakvoj kakvu je Tito vodio. Ništa što je usmjereno na razbijanje

zajedništva naših naroda i narodnosti, na ugrožavanje integriteta naše zemlje, neće proći — jedna je od poruka Konferencije.

Da bi se pridružili komunistima širom Jugoslavije u plebiscitarnoj osudi onih koji se na riječima izjašnjavaju za Titov put, a u praksi idu i djeluju ne samo mimo već, nerijetko, i protiv njega. To je opomena onima koji smišljeno nastoje da svaki parcijalni interes, žučno istupajući u javnosti, proglase za opšti, da zamjenjuju teme i teze i manipulišu ljudima i idejama, što objektivno može da unese nedoumicu u redove SK i otupi oštricu njegove borbe za daljnji razvoj. Komunisti iz JNA su vrlo izričiti u stavu da to nije Titov put, te da će se, kao integralni dio SKJ, uvijek energično suprotstavljati takvim ponašanjima.

Da bi izrazila priznanje i zahvalnost prvom vojniku Partije, revolucije i Armije, što je razumljivo s obzirom da su ovo prva okupljanja komunista na najširim izbornim skupovima nakon Titove smrti. Konačno, ovo je godina u kojoj se obilježava devedeseta godišnjica Titovog rođenja. Komunisti iz JNA, zajedno sa komunistima širom naše zemlje, izražavajući istinsko raspoloženje svih radnih ljudi, naroda i narodnosti Jugoslavije, još jednom su, i na ovaj način, izrazili zahvalnost svom vrhovnom komandantu u ratu i miru, tvorcu naše istorije i svih naših pobjeda u njoj. Komunisti u Armiji, kao i svi naši radni ljudi, svjesni su da je to najmanje što se prema drugu Titu, za njegove ogromne zasluge, može izraziti ovom prilikom, jer to grandiozno djelo i ta epohalna ličnost nadmašuju sve što se riječima zahvalnosti može izreći. No, najveća zahvalnost Titu je upravo ono što svaki pojedinac, kolektiv, šira društvena sredina i svaka generacija ostavi iza sebe kao svoje djelo, ugrađeno u napredak naše zemlje i naše zajedništvo i jedinstvo. Tek na taj način, potvrđujući se vlastitim djelima, odužuje se dug prema Titu i onome što je on značio, što znači i što će trajno značiti — a to je revolucija kao epohalna promjena, kao proces koji stalno teče naprijed i u kome, kako je Tito istakao, »svaka generacija mora izgraditi svoj dio puta u budućnost«.

2. *Djelovanje u izuzetno složenim međunarodnim vojno-političkim uslovima*

Konferencija je značajan dio svoga rada posvetila analizi međunarodnih odnosa i položaju Jugoslavije u savremenom svijetu. To je i razumljivo, jer će ta pitanja bitno opredjeljivati ukupno djelovanje komunista u JNA i obilježavati uslove u kojima će izvršavati svoje sve složenije zadatke. Na Konferenciji je jasno

istaknuto da je međunarodna vojna, politička i ekonomska situacija zaoštrena i da ne ostavlja prostora za bilo kakvu opuštenost. Naprotiv, ona traži puno angažovanje i stalnu mobilnost na svim nivoima, kako bismo bili spremni da vlastitu nezavisnost branimo svim raspoloživim snagama i sredstvima. Ovu poruku je Konferencija zasnovala na analizi momenata koji karakterišu stanje odnosa u međunarodnoj zajednici i koji će sa nesmanjenim intenzitetom djelovati u narednom periodu.

a) *Savremeni svijet potresa duboka ekonomska i društvena kriza.* Ekonomska, politička i društvena kriza, uopšte, odavno su prateća pojava kapitalizma kao svjetskog sistema, ali se izrazito manifestuju sedamdesetih godina, da bi kulminirale krajem protekle i na početku ove decenije. O ovom problemu je vrlo iscrpno govorio general armije Nikola Ljubičić, naglašavajući da se izrazita kriza posebno manifestuje krizom energije, kao posljedicom. Sve to treba posmatrati u međusobnoj povezanosti sa borbom velikih sila i vojnih blokova za ostvarivanje uticaja na što većem prostranstvu u svijetu i sa krizama koje takvo ponašanje uslovljava, posredno ili neposredno, izaziva.

U blokovima su prisutni protivurječni procesi i tendencije. Velike sile na čelu blokova nastoje da po svaku cijenu očuvaju njihovu koheziju, dok se unutar blokova vidljivo ispoljavaju dezintegracioni procesi kao rezultat nastojanja članica da zadobiju što samostalniju poziciju na međunarodnoj sceni.

Najvidljivija manifestacija međunarodne krize je sveopšta kriza detanta među velikim silama, što nesumnjivo nepovoljno utiče na ukupno stanje odnosa među narodima i državama.

Na drugoj strani, i u savremenom socijalizmu teku protivurječni procesi. Nesumnjivo je da socijalizam kao svjetski proces jača i da jačaju snage progresa, ali je izvjesno i da se pred tzv. realni socijalizam, kao društvenu praksu, postavlja pitanje umnogostručavanja proizvodnih snaga rada u uslovima nedovoljne motivisanosti proizvođača i kako u okviru miroljubive spoljopolitičke doktrine, za koju se treba uporno zalagati, nametnuti kapitalizmu rivalstvo u ostvarivanju prednosti bitnih za čovjeka. U stvari, socijalizam će, u mjeri u kojoj se u praksi bude potvrđivao kao naprednije i humanije društvo postajati sve veći izazov savremenog svijeta i sve više će, i brže, osvajati nove svjetske prostore.

b) *Aktiviraju se stara i otvaraju nova krizna žarišta,* što je, nesumnjivo, posljedica zaoštrevanja protivurječnosti na gotovo svim meridijanima svijeta. Ipak, pokazuje se, gotovo kao pravilo, da se većina protivurječnosti javlja u nekoliko kriznih područja — re-

giona koji su od vitalnog strategijskog interesa za velike sile. Kao izraz nadmetanja tih sila za dominaciju u svijetu, te protivurječnosti, koje postoje ili nastaju zbog miješanja sa strane, izazivaju u tim regionima krize jačeg ili slabijeg intenziteta, koje često prerastaju u oružane sukobe.¹ Najizrazitije je u tom pogledu područje Bliskog i Srednjeg istoka. Rat koji se vodi između Iraka i Irana, opasnost od mogućeg direktnog miješanja velikih sila, sve protivurječniji društveni procesi, veliki geostrategijski značaj ovoga regiona itd. prijete da ova duboka kriza preraste u sukob širokih razmjera, što bi još više ugrozilo nestabilni svjetski mir. Sukobe u ovim kriznim žarištima i njihovo eventualno proširivanje i produbljivanje — kako je istakao admiral Branko Mamula — moramo sagledavati u povezanosti sa situacijom u Sredozemlju, na južnoevropskom vojištu, jer sve to bitno utiče na našu bezbjednost i nezavisnost.

c) *Trka u naoružavanju se pojačava.* To je prirodna posljedica sveopšteg zaošttravanja odnosa u svijetu, a prije svega odnosa između velikih sila. Na Konferenciji je naglašeno da velike sile i vojni blokovi daju osnovni pečat i ubrzavaju ovaj opasni proces. Od glavnih obilježja trke u naoružavanju istaknuti su:

— porast ukupnih vojnih rashoda u svijetu, koji postaje sve izrazitija kočnica bržeg ekonomskog razvoja, prije svega nedovoljno razvijenih zemalja.² Najveći dio ovih rashoda otpada na velike sile i vojne blokove, što na određeni način govori i o njihovim međusobnim odnosima;

— kvantitativni i kvalitativni porast vojnih efekтива (vojnih snaga i ratne tehnike i naoružanja). Prema podacima koje publikuju poznati međunarodni instituti, danas u svijetu ima oko 26 miliona ljudi pod oružjem. Velike sile i vojni blokovi imaju toliko sredstava za masovno uništavanje da mogu po nekoliko puta uništiti jedni druge, a time, razumije se, i čitav svijet. Ovi podaci, uz svu rezervisanost prema njihovoj tačnosti, nesumnjivo svjedoče o enormnom porastu vojne sile u svijetu. Njena razorna moć prestaje biti racionalno sredstvo politike, a njeno ponašanje sve više poprima obilježja relativno osamostaljene sile nad društvom. To je i osnovna opasnost iznad svake razumne granice narasle vojne sile. Pri tome ubrzano jačaju elementi vojne moći koji su, prije

¹ Prema »Military balance« za 1981. godinu u zadnje 4 godine vođeno je ukupno 18 ratova i vojnih intervencija, što u odnosu na prethodni četvrogodišnji period znači povećanje od 26 odsto.

² U 1981. godini je u svijetu, prema »Military balance«, za vojne rashode potrošeno preko 640 milijardi dolara, što u odnosu na 1978. godinu predstavlja povećanje od preko 50 odsto.

svega, namijenjeni za vojne intervencije u područjima vitalnih stratezijskih interesa velikih sila. Jačaju se tzv. snage za brzu intervenciju i snage specijalnog rata, a konvencionalno naoružanje se usavršava i sve više približava nuklearnom oružju po rušilačkoj snazi i ubojnoj moći. Nesumnjivo, to su indikatori da su te snage i to oružje namijenjeni za vođenje lokalnih ratova i vojne intervencije.

Na osnovu razmatranja međunarodne situacije i položaja naše zemlje u svjetskim zbivanjima, Konferencija poručuje: da će svijet i dalje, najvjerovatnije, morati da živi suočen sa krizom u gotovo svim domenima društvenog djelovanja; da će to, nesumnjivo, dovesti do novih podjela na ekonomskom, političkom i vojnom planu, te da potrese treba očekivati kao prirodnu posljedicu zaoštavanja protivurječnosti i odsustva razumijevanja među narodima i državama; da smo integralni dio međunarodne zajednice i da moramo ulagati izuzetne napore da svijet pronalazi puteve mira u ovim protivurječnim uslovima; da, istovremeno, moramo jačati svoju odbrambenu snagu i ukupnu stabilnost na svim poljima, jer je to uslov našeg opstanka. Poenta ovog dijela poruka konferencije je poziv komunistima Armije da ulože maksimalne napore i ostvare punu mobilnost u jačanju borbene gotovosti JNA u svim njenim elementima i da, kao integralni dio SKJ, daju puni doprinos sveukupnoj izgradnji i jačanju odbrambene snage našeg društva.

3. Jedinštveni u borbi za očuvanje tekovina revolucije

Komunisti u Armiji su i ovoga puta, kako je u svojoj diskusiji naglasio i general-pukovnik Dane Petkovski, pokazali da su veoma osjetljivi na svaki pokušaj ugrožavanja tekovina revolucije. A takvih pokušaja je bilo i ima ih i danas — od manje ili više vješto zaodjenutih u kulturološke, jezičke, etnogenetske, istoriografske, tradicionalističke i druge »kostime«, do otvorenih nacionalističkih, separatističkih i drugih istupanja. U njima su prikriveni napadi na tekovine naše revolucije, zajedništvo naših naroda i narodnosti, bratstvo i jedinstvo, samoupravljanje i teritorijalni integritet naše zemlje. Poruke Konferencije su i u tom pogledu nedvosmislene: odlučno ćemo braniti svaku stopu Jugoslavije — bratske zajednice ravnopravnih i dobrovoljno ujedinjenih naroda i narodnosti, jer je to zajedništvo utemeljeno na bratstvu iskovanom u zajedničkoj i jedinstvenoj oružanoj borbi i revoluciji i jer su razvoj samoupravljanja na principima udruženog rada i jačanje socijalističke samoupravne demokratije naša trajna stratezijska opredjeljenja od kojih nema, ne može i ne smije biti nikakvih odstupanja.

Komunisti iz Armije su istakli da je svaki pokušaj destabilizacije Jugoslavije direktno usmjeren na slabljenje njene odbrambene snage i da slabljenje zajedništva narušava idejno-političko jedinstvo i odbrambenu svijest naših naroda i narodnosti. Stoga je ovaj najviši skup komunista iz Armije naglasio u poruci Dvanaestom kongresu SKJ da na teorijskom i idejno-političkom planu treba još organizovanje i smjelije razobličavati ideologije koje nastupaju sa pozicija suprotnih ideologiji SKJ. Protiv njih treba voditi javnu političku i ideološku borbu, ne dozvoljavajući im da vještim kamufliranjem svoje prave prirode izmanipulišu dio javnog mnjenja, a pogotovu mlade generacije. Na taj način treba ojačati idejnu borbu SKJ protiv svih suprotstavljenih snaga, jačajući jedinstvo Jugoslavije na svim poljima društvenog djelovanja. Neophodno je istaći ovo, inače, jasno opredjeljenje SKJ, jer smo svjedoci mnogih suprotnih tendencija, u osnovi sračunatih na borbu za vlast: zatvaranja tržišta u regionalne, republičko-pokrajinske i druge granice; proglašavanja parcijalnih interesa za opšte; insistiranja na razlikama i njihovo »otkrivanje« i tamo gdje ih nema ili su irelevantne, pojave jačanja etatizma na nivou užih društveno-političkih zajednica, koji je sa pozicija borbe za vlast direktno suprotstavljen razvoju samoupravljanja na najširim jugoslovenskim osnovama putem udruživanja rada; podjele u oblasti kulture (književnost, jezik, tradicija) i licitiranja u vezi s tim itd. Komunisti iz Armije smatraju da sve to nanosi ogromnu štetu ugledu naše zemlje u svijetu i našoj unutrašnjoj stabilizaciji.

Jačanje ukupne društvene moći radničke klase Konferencija ističe kao pretpostavku svakog daljeg napretka društva. Taj zahtjev je davno proglašen osnovnim principom naše borbe za socijalizam, jer se na pitanje šta je sa socijalizmom u jednoj zemlji može odgovoriti drugim pitanjem: šta je sa radničkom klasom, njenim društvenim statusom i njenom društvenom moći. Taj strateški princip se očigledno ne ostvaruje dosljedno i u skladu sa našim trajnim opredjeljenjima. Treba jasno identifikovati osnovne kočnice na tom putu i odlučno ih eliminisati. Tu, nema sumnje, spadaju oni pojedinci i neformalne grupe koji se zaklinju u interes radničke klase, a uporno se bore da se on ne ostvaruje. Sve dok ne počnemo odlučnije razvlašćivati pojedine centre otuđene moći, u vidu banaka i SIZ-ova, etatizovanih struktura, od opštine do federacije, kadrovskih svemoćnika, zatvorenog i razjedinjenog tržišta, udruženom radu neprimjerenog sistema obrazovanja, opšte i zajedničke potrošnje, dijela fiskalne politike koji odudara od interesa sistema itd., ne može se govoriti o faktičkoj odlučujućoj ulozi radničke klase u nas.

Konferencija se založila za jačanje društvene, političke, i pravne odgovornosti na svakom mjestu i u svakoj sredini, i za usklađivanje odgovornosti sa ovlašćenjima svake funkcije. U dosadašnjoj društvenoj praksi nismo uspjeli da na tom planu postignemo zadovoljavajuće rezultate. Stiče se utisak da lične odgovornosti za neefikasno obavljene društvene funkcije, nema dovoljno. To je vrlo opasna tendencija koja, ako joj se ne stane na put, može ozbiljno ugroziti princip kolektivnog rada i rukovođenja.

Mladaj generaciji, istakla je Konferencija, treba omogućiti uključivanje u bitne tokove društvenog razvoja, što očigledno nije moguće bez njene pune zaposlenosti. Stoga se naše društvo nalazi pred ozbiljnim problemom: kako u prilično oskudnim ekonomskim resursima obezbijediti punu zaposlenost generacija koje pristizu. U protivnom, rizikujemo da ne zahvatimo ogromnu stvaralačku energiju koju mladost unosi u život i rad, ili, što je još gore, da nam se ta energija vrati kao bumerang u vidu destruktivne energije. Treba ukazati na poznatu istinu da je ukupnim društvenim položajem mlade generacije, prije svega u osnovnom produkcijskom odnosu, određen njen vrijednosni sistem, a u tom okviru i odnos prema ONO i DSZ, njena odbrambena svijest.

4. Jačanje odbrambene moći zemlje — *trajan strateški zadatak komunista u Armiji*

Odbrambena problematika je zauzela vidno mjesto u cjelokupnom radu Konferencije, a osobito u diskusijama najviših vojnih starješina. Organizacija komunista u Armiji dio je SKJ a njeni članovi imaju i zadatak da, zajedno sa ostalim radnim ljudima, jačaju odbrambenu snagu naše zemlje. Ovom pitanju je posvećen i velik dio sadržaja Programa idejno-političkih zadataka Organizacije SKJ u JNA za naredni period. Učesnici Konferencije su, na osnovu svestranih razmatranja, zaključili da je značajno narasla snaga naše odbrane, oslanjajući se, prevashodno, na vlastite snage. Na taj način se uspješno realizuje poznato Titovo opredjeljenje da naša revolucija i socijalističko samoupravno društvo svoje tekovine moraju braniti isključivo na principima *samoodbrane*, bez ičijeg dušebrižništva i zaštite. Konferencija je istakla i najvažnije momente narasle odbrambene moći naše zemlje:

a) *Koncepcija ONO i DSZ postala je integralni dio ukupne odbrambene svijesti naših radnih ljudi i građana u svim sredinama.* Na njenim osnovama je postignut visok stepen područjavanja odbrambeno-samozaštitnih poslova, pa je ta funkcija postala sa-

stavni dio redovne djelatnosti svih subjekata društva, građana i radnih ljudi naše zemlje. Na osnovama koncepcije i doktrine ONO i DSZ naše društvo se uspješno priprema za odbranu i samozaštitu svih DPZ — od mjesne zajednice do federacije. Takav zaključak je proistekao iz temeljitih *empirijskih provjera*, koje su izvršene na brojnim vježbama tokom proteklih godina, opsežnih razmatranja i svestranih analiza.

c) *Zapažene rezultate postigli smo u organizaciji, opremanju, obučavanju i osposobljavanju milionskih ratnih oružanih snaga*, koje su postale *okosnica masovnog velikog sistema* opštenarodne odbrane i društvene samozaštite. U ovom domenu JNA se istinski potvrdila kao masovna škola stanovništva za oružanu borbu.

d) *Nauka se sve više integralno uključuje u istraživanje problema ONO i DSZ*, a osobena vojno-teorijska misao uspješno izgrađuje našu ratnu vještinu koja, kako je rekao admiral Branko Mamula, pronalazi originalne odgovore na sva težišna pitanja ratovodstva. Na takvoj ratnoj vješтини u našim visokim vojnim školama i neposrednoj trupnoj praksi obučavamo i osposobljavamo kadrove koji sve potpunije razumijevaju cjelinu borbe i otpora, u kojoj učestvuju sve brojnije i sve raznovrsnije snage i subjekti. Uspješno usklađivanje, usmjeravanje i objedinjavanje dejstava naraslih snaga za vođenje oružane borbe i opštenarodnog otpora pouzdan je znak kvalitetnog skoka u osposobljenosti naših kadrova za rukovođenje i komandovanje snagama i sredstvima oružane borbe i ONO u zonama borbenih dejstava i u okviru DPZ.

e) *Na planu tehničko-tehnološkog razvoja ne zaostajemo za savremenim armijama svijeta* u komponentama materijalno-tehničkog faktora koje čine njegovu okosnicu i daju mu masovnost. Naprotiv, stvorili smo sve neophodne uslove i pretpostavke za još brži i kvalitetniji razvoj osnovnih vrsta naoružanja i vojne opreme.

Analizirajući glavne tokove vlastitog angažovanja i ističući ostvarenja, komunisti u Armiji su ukazali i na nedostatke, nedoumice i otvorena pitanja na koja se u narednom periodu moraju potražiti kvalitetniji odgovori. Navešćemo neke od poruka Konferencije koje se odnose na težišne zadatke komunista u JNA u jačanju odbrambene moći zemlje.

a) *Moramo pronalaziti nove mogućnosti i nove pravce daljeg podruštvljavanja odbrambeno-samozaštitnih poslova*. Koncepciju smo u doktrinarno-teorijskom planu doveli do mogućnosti praktične realizacije. U mnogim domenima, i u samoj praksi, imamo brojna rješenja koja nas za duži period zadovoljavaju. No, funkcionisanje sistema ONO i DSZ u raznim sredinama i na raznim nivoima nije zauvek završeni proces. Komunisti i ovu praksu moraju držati

otvorenom prema svim stvaralačkim uticajima, stalno je provjeravati i odlučno mijenjati sve što sama praksa ne verifikuje. Na taj način će se, u stalnom dijalogu teorije i prakse, obogaćivati koncepcija i doktrina ONO i DSZ, ali i na praktičnom planu dolaziti do novih rješenja u područjavanju odbrane.

b) *Veličinu ratnih oružanih snaga moramo sa više smisla racionalno držati u skladu sa realnim mogućnostima organizovanja, opremanja i obučavanja naše mirnodopske armije.* Sa tim je neposredno u vezi i dogradnja cjelokupnog sistema obučavanja i osposobljavanja stanovništva, prije svega omladine, za oružanu borbu i ONOR, sistema mobilizacije, strategijskog razvoja i borbene gotovosti oružanih snaga. Masovna obuka građana i radnih ljudi za oružanu borbu, za sve druge oblike borbe i otpora u ONOR-u i za zaštitu i samozaštitu mora biti i dalje naše strategijsko opredjeljenje i glavno područje svakodnevnog djelovanja svih subjekata neposredno odgovornih za pripremu naše zemlje za odbranu. To ne mora značiti i obavezu da se svo obučeno stanovništvo koje podleže vojnoj obavezi mora organizacijski i formacijski unaprijed uključiti u oružane snage. Masovnom obukom mi stvaramo pretpostavke masovnog *oružanog pokreta* naroda i radnih ljudi, što je posve u duhu marksističkog principa o naoružanom narodu, a u svakom konkretnom vremenu držaćemo onolike i onakve oružane snage kakve odgovaraju našem geostrategijskom položaju i aktuelnom društvenom trenutku. U svakom slučaju, mogućnost daljnjeg narastanja i jačanja oružanih snaga mora biti jasno naglašena.

c) *Sistem rukovođenja i komandovanja u cjelini, a posebno u oružanim snagama, moramo brže i dosljednije zasnivati na dostignućima savremene nauke, tehnike i tehnologije,* u čemu informatika mora zauzimati jedno od centralnih mjesta. Ovaj sistem nije mogao na zadovoljavajući način da prati brojni, tehnički, organizacijski i drugi razvoj oružanih snaga, niti sve složeniji, i po broju subjekata rukovođenja raznovrsniji sistem ONO i DSZ. Organizacija i struktura štabova i komandi, a osobito grupisanje štabnih funkcija i organizacija rada u štabovima, nije u skladu sa sve izrazitijim povećanjem broja veza i informacija neophodnih za donošenje kvalitetne odluke.³ Taj nesklad ilustruje slijedeći podatak: prema istraživanjima, komandant divizije odlučuje na osnovu svega 10 odsto obrađenih informacija koje prispijevaju raznim informacionim to-

³ Prema nekim istraživanjima na Zapadu, komanda divizije prima informacije sa oko 60 izvora podataka; usmjerava do 25 subjekata rukovođenja koji su sa njom u prvom stepenu povezanosti, a donosi odluku na osnovu 700.000 analiziranih činjenica. U uslovima borbenih dejstava u ONOR-u ovi podaci su vjerovatno brojniji, što usložava rad komande naše divizije.

kovima. Prirodno je, stoga, da se razvoj i opremanje komandi i štabova usmjere ka novim informacionim sistemima, novim metodima rada i savremenijem sistemu njihovog obučavanja i osposobljavanja.

Ovaj proces, međutim, krije i neke opasnosti koje moramo suzbijati. Pretjerano uvođenje tehničko-informacionih sistema može da se pretvori u svrhu za sebe, čime bi se rad komandi mogao pretvoriti u dodatak sistemu, što je suprotno našim koncepcijskim opredjeljenjima po kojima je čovjek odlučujuća snaga odbrane — nijedna mašina, koliko god bila savršena, ne može zamijeniti čovjekove stvaralačke snage. Ona može doprinijeti da se te moći umnogostruče, ali ih nikako ne može eliminisati ili pretvoriti u svoju produženu ruku. Uvođenje tehničkih sredstava u sistem rukovođenja i komandovanja mora biti krajnje promišljeno i zasnovano na temeljitim istraživanjima obima, vrste i karakteristika informacija i informacionih tokova, na jednoj, i mogućnosti i karakteristika tehničkih sistema, na drugoj strani. Težnja za tehničko-tehnološkom perfekcijom i maksimalnom efikasnošću u obradi, analizi i protoku informacija vodi u centralizam u sistemu odlučivanja i komuniciranja, što ne mora da bude za nas uvijek prihvatljiv metod međusobnog odnosa subjekata rukovođenja.

d) *Moraju se brže i smjeliije otklanjati neki zastoji u naučno-istraživačkom radu*, koji su, prije svega, rezultat naših subjektivnih slabosti i slabosti organizovanja. Ti nedostaci se ogledaju u slijedećem:

— ima neslaganja, pa i nerazumijevanja, oko toga što se podrazumijeva pod naučno-istraživačkim radom, prije svega u ratnoj vještini. Dok jedni tvrde da NIR u ratnoj vještini obuhvata sve što se na stručno-teorijskom planu čini, drugi smatraju da je NIR, isključivo, rezultat istraživanja na osnovu strogo razrađenih i verifikovanih istraživačkih projekata i u okviru naučnih ustanova. Istina je negdje između tih krajnosti, a svaka isključivost se negativno odražava na ukupni status NIR-a i kadrova koji se tim odgovornim poslom bave. Jer, ako se svako može baviti NIR-om, tada nema potrebe da se sistematski rješava njegov status ili status kadrova za NIR;

— prenatraglašeno zatvaranje NIR-a u institucionalne okvire naučnih ustanova u oružanim snagama onemogućava inicijativu i entuzijazam istraživača i mnogobrojnih starješina koji imaju motiva i smisla da se bave razvojem vojne teorije. Naša orijentacija mora biti suprotna: afirmišući i stimulišući vrhunska dostignuća u razvoju naše vojne nauke, stvarati povoljnu klimu za, uvlačenje što šireg kruga naših vojnih kadrova u probleme razvoja naše vojno-

naučne misli. Na taj način se, u stvari, dobija razgranata kadrovska osnova za NIR, što mora biti osnovna poluga našeg bržeg razvoja na svim poljima. Oko novih programa i projekata moramo okupljati kadrove iz društva, koji su eksperti za pojedine oblasti nauke, i kadrove iz JNA, obezbeđujući, na taj način, inerdisciplinarni pristup i timski rad u istraživanju vojnih fenomena;

— programi NIR-a u svim oblastima nauke moraju više nego do sada odražavati naše stvarne potrebe i mogućnosti izgradnje koncepcije, doktrine i naše ratne veštine i izgradnje i modernizacije oružanih snaga i sistema ONO i DSZ u cjelini. To se može ostvariti ukoliko se u njihovu pripremu i razradu unese više analitičnosti i sistematičnosti, uz uvažavanje naših kadrovskih i materijalnih mogućnosti. Tek tada je i realno očekivati da se dinamika realizacije programa NIR-a izdigne iznad sadašnje, koja nas ne može zadovoljiti;

— mora se poboljšati kvalitet verifikacije rezultata NIR-a i u institucionalnom i metodskom smislu. Pri tome, praktična verifikacija mora biti vrhovni kriterijum istinitosti i rezultata nauke. U proteklom periodu smo upravo tu očekivali znatno više od ostvarenog, a sučeljavanje prakse i NIR-a mora biti naša stalna brigada.

e) *Razvojne programe modernizacije oružanih snaga moramo uskladiti sa ekonomskim mogućnostima zemlje i dati svoj doprinos realizaciji dugoročnog programa ekonomske stabilizacije.* Komunisti u Armiji su i do sada djelovali u skladu sa osnovnim opredjeljenjima toga dokumenta: svi oblici potrošnje svedeni su u realne okvire, određeni su prioriteti u investicionoj potrošnji, planski se razvijaju proizvodni, uslužni i remontni kapaciteti i povezuju sa komplementarnim proizvođačima u zemlji, oslanjamo se na domaće sirovine i repromaterijale (oko 85 odsto, razvijamo sopstvenu tehnologiju, više od 90 odsto programa naoružanja osvojeno je u domaćoj proizvodnji), orijentišemo se na izvoz finalnih proizvoda, tehnologije i usluga. Jednom riječju, komunisti i svi pripadnici Armije ponašaju se krajnje odgovorno u materijalnom poslovanju. Oni će tako činiti i ubuduće, vodeći računa o dva bitna momenta: da svojim programima ne naruše proporcije od kojih polazi dokumenat dugoročne stabilizacije i da slijede zacrtanu dinamiku tehničke modernizacije oružanih snaga. Međutim, i tu se moraju pronalaziti vlastita rješenja: kvalitet borbenih sredstava podizati *modifikacijom i rekonstrukcijom*, što traži znatno manja ulaganja od znavljanja, a znavljati borbene sisteme i sredstva koja posjeduje ili će posjedovati naš mogući protivnik. I ovaj proces mora biti doveden do nama dostupnog tehnološkog nivoa koji će nam obezbijediti mjesto među savremeno opremljene armije svijeta.

5. *Obuka i vaspitanje i idejno-politički rad — bitni činioci borbene izgradnje Armije*

Ovim pitanjima Konferencija je posvetila izuzetnu pažnju, smatrajući da su to dvije komponente jedinstvenog procesa borbene izgradnje JNA. Jačanje moralno-političke snage i osavremenjavanje znanja i vještina u skladu sa dostignućima savremene nauke i zahtjevima koje pred Armiju postavlja njena društvena uloga i mjesto u sistemu ONO i DSZ, to su procesi i aktivnosti koje se odvijaju uporedo i jedna drugu uslovljavaju. Savremena znanja, vještine i navike, ujedinjene sa visokom sviješću, motivisanošću i voljom da se uspije, rezultiraju novim kvalitetom ljudskog faktora rata i oružane borbe, kojim se ne može mjeriti nijedan agresor. Imajući to u vidu, Konferencija je razmatrala ove zadatke kao težišne za komuniste u Armiji i izdvojila nekoliko značajnih.

a) *Idejno-politička aktivnost u Armiji i jačanje njene ukupne moralne snage utemeljeni su na bitnim vrijednostima i dostignućima naše revolucije. Najznačajnije su:*

— marksistička naučna teorija i ideologija, u kojoj istorijski interes radničke klase ima prvorazredni značaj, čijem ostvarenju moraju težiti avangarda i najšire shvaćeni revolucionarni pokret. Armija narodnog i revolucionarnog karaktera nalazi se u središtu kao branilac toga interesa, ali i kao njegov graditelj;

— revolucionarne i narodne karakteristike NOVJ i tradicija i iskustvo NOR-a, u kojem je Armija ponikla iz naroda i njegove borbe za novi svijet. Treba insistirati na narodnom karakteru JNA i obavezi komunista da nastave tradiciju, da je čuvaju, njeguju i dalje razvijaju;

— dostignuća našeg socijalističkog, samoupravnog društvenog razvoja u svim domenima: ekonomskom, političkom, kulturnom i međunarodnom, uz nastojanje da se proces ideološkog, političkog i moralnog izrastanja zasniva na svestranom uvidu u naše uspjehe i nedostatke, kako bi svojim djelovanjem, u okviru svojih životnih i radnih sredina, i komunisti u Armiji doprinijeli našem ukupnom progresu;

— ideologija SKJ, kojom su obuhvaćena trajna opredjeljenja naše daljnje revolucionarne strategije i strategije našeg društvenog razvoja;

— neposredna praktična pitanja i iskustva iz života i rada jedinica i ustanova naše Armije, kojima se u političkom radu izražava bogatstvo različitosti te prakse, što sadržajima idejno-političkog rada naše Armije daje posebnu životnost.

Polazeći od tih trajnih osnova idejno-političkog rada, Konferencija je obavezala komuniste u JNA da stalno jačaju i produbljuju revolucionarni i opštenarodni karakter JNA, da vaspitavaju njene pripadnike u duhu jugoslovenske socijalističke revolucije, izgrađuju socijalistički moral, učvršćuju bratstvo i jedinstvo naših naroda i narodnosti i razvijaju jugoslovenski socijalistički patriotizam, doprinoseći svojim ličnim primjerom jačanju drugarskih odnosa, međusobnom povjerenju, odgovornosti, samoprijegoru, solidarnosti, disciplinovanosti, brizi za ljude i svim moralnim i idejno-političkim vrijednostima i osobinama koje garantuju visoki stepen moralne snage naših kolektiva i pojedinaca.

b) *Konferencija je u svojim zaključcima istakla da je od prvo-razrednog značaja za daljnju borbenu izgradnju JNA obezbjeđenje punog idejno-političkog jedinstva svih subjektivnih snaga u shvaćanju uloge i značaja obuke i vaspitanja u tome procesu.* Samo se kvalitetnom obukom, zasnovanom na dostignućima nauke i tehnike i sve izraženijim zahtjevima savremenog rata i oružane borbe, mogu obezbijediti neophodne pretpostavke pune borbene izgradnje JNA i oružanih snaga u cjelini. Analizirajući i razmatrajući ovo pitanje Konferencija je u Programu idejno-političkih zadataka istakla slijedeće:

— cjelokupni sistem obuke i vaspitanja u JNA i oružanim snagama u cjelini treba zasnovati na trajnim iskustvima NOR-a i revolucije, u kojima su se u praksi potvrdile mogućnosti uspješne oružane borbe protiv najznačajnije vojne sile, uz izbor odgovarajuće strategije i taktike i originalno kombinovanje svih faktora rata i oružane borbe;

— u sadržaje nastavnih planova i programa, a osobito u teorijsku građu na čijim se sadržajima obučavaju jedinice i starješine JNA, treba ugrađivati stavove i opredjeljenja Titovog vojnog djela. Na Titovom vojnom djelu, kao trajnom izvorištu saznanja i inspiracija za nova rješenja, treba zasnovati obuku starješinskog kadra u vojnim školama;

— potrebno je cjelokupnim sistemom obuke i vaspitanja produbljavati saznanja o suštini koncepcije ONO i DSZ, kao jedine alternative uspješne odbrane naše zemlje u savremenim uslovima, radi razvijanja svijesti i uvjerenja naših vojnika i starješina, i svih građana SFRJ, da je posve mogućna uspješna opštenarodna odbrana protiv svakog agresora. Komunisti moraju težiti da svi sadržaji i oblici obučavanja budu prožeti duhom koncepcije i doktrine ONO i DSZ;

— stalnim usavršavanjem organizacije, oblika i metoda obučavanja i vaspitanja stvarati uslove da se nova znanja, vještine i

navike brže i potpunije usvajaju i da se optimalnije razvijaju stvaralaštvo i inicijativa u izvršavanju borbenih zadataka na svim nivoima;

— u svim fazama obuke više njegovati vježbanje u uslovima koji su približni ratnim, i na taj način suzbijati verbalizam i kabinetski metod obučavanja jedinica i komandi za zadatke za koje su vježbanje i primijenjeni metod jedino ispravni;

— na svim nivoima i u svim zadacima na obuci njegovati ofanzivni duh, visoku manevarsku sposobnost jedinica, sadještva i saradnju jedinica JNA i Teritorijalne odbrane i ostalih elemenata sistema ONO i DSZ, shvatajući ih kao bitne principe naše strategije;

— neprekidno stručno, pedagoški i metodički osposobljavati starješine i komande kako bi, u izmijenjenim opštim uslovima i uz znatno naraslu materijalno-tehničku bazu i pooštrene kriterijume obučenosti, mogli uspješno realizovati planove obuke i vaspitanja i ostvariti postavljene ciljeve.

Konferencija se, u najkraćem, vrlo odlučno založila za jačanje odgovornosti komunista za kvalitet obuke i vaspitanja u svim jedinicama i ustanovama, u svim fazama obuke i na svim stepenima, jer je to nezamjenljiv činilac borbene izgradnje Armije.

Rezimirajući ovaj kraći komentar osnovnih poruka Sedme izborne konferencije Organizacije SK u JNA, može se zaključiti sljedeće:

1. Najviši skup armijskih komunista je svestrano analizirao vlastitu četvorogodišnju praksu i kritički utvrdio osnovne pravce svoga djelovanja u periodu koji je pred nama, kao i svoje naredne zadatke.

2. Na Konferenciji su kritički i konstruktivno razmotrena pitanja društveno-političke i društveno-ekonomske stabilnosti zemlje koja bitno uslovljavaju našu odbrambenu snagu. Ona nisu razmatrana kao nešto spoljašnje, niti se komunisti u Armiji osjećaju i ponašaju kao neko izvan fronta subjektivnih snaga borbe za socijalizam. Naprotiv, ova pitanja su došla na dnevni red Konferencije zbog toga što su komunisti u Armiji integralni dio SKJ, kao cje-line pokreta, i što su im sudbina zemlje, njena ukupna stabilnost i tekovine revolucije jednako na srcu kao i svakom borcu za napredak naše zajednice. Komunisti u Armiji to tako doživljavaju iz dva osnovna razloga: prvo, oni su kao *brani*ovi otadžbine, sa svim radnim ljudima naše zemlje, svjesni da smo najjači kada smo stabilni i jedinstveni i, drugo, kao *graditelji*, moraju dati svoj doprinos sveukupnom rastu i razvoju zemlje u onim područjima dje-

lovanja u kojima se ispoljava njihovo društveno, političko i profesionalno angažovanje kao radnih ljudi i građana.

3. Pored tzv. opštih pitanja, Konferencija je pokrenula i razmatrala sva bitna pitanja daljnje borbene izgradnje oružanih snaga, a posebno JNA, te izgradnje našeg odbrambeno-zaštitnog sistema. U razmatranjima je dominirao idejno-politički aspekt pokrenutih pitanja i problema. Sveobuhvatnost i reprezentativnost pokrenutih pitanja i njihovog razmatranja omogućili su komunistima u Armiji da na svojoj Sedmoj izbornoj konferenciji usvoje Program najvažnijih zadataka za naredni period, koji će ih stalno angažovati na jačanju naše odbrambene snage.

4. Možda ćemo najbolje izraziti duh i siže poruka sa Konferencije ako parafraziramo završni stav diskusije general-pukovnika Daneta Čuića, predsjednika Komiteta Organizacije SK u JNA na sjednici CK SKJ:

— komunisti u JNA daju bezrezervnu podršku Centralnom komitetu SKJ i državnom rukovodstvu zemlje u borbi za ukupnu stabilnost;

— komunisti u JNA su duboko uvjereni da je naša moć daleko iznad naših teškoća i da ćemo ih uspješno prevladati ako očuvamo i dalje unaprijedimo jedinstvo u SKJ;

— u borbi za ostvarivanje ciljeva stabilizacije naša zemlja može i mora da očuva svoj ugled i dostojanstvo, kao i *identitet* nesvrstane, socijalističke i samoupravne društvene zajednice bratski ujedinjenih ravnopravnih naroda i narodnosti;

— ovim naporima pripadnici JNA, a posebno komunisti, davaće bezgranično, angažovano i odano svoj puni doprinos. Oni smatraju da će to isto činiti i komunisti u svim drugim sredinama, jer je to neophodan uslov našeg opstanka i daljnjeg napretka.